

Οι ψευδείς ταυτότητες του Διαδικτύου & η Ποιμαντική ευθύνη

Ορθοδοξία / Ηθική & Ποιμαντική του Διαδικτύου

Αθανάσιος Κολιοφούτης, Δρ. Θεολογίας - Εκπαιδευτικός

Σε προηγούμενο άρθρο μας (<https://www.remptousia.gr/?p=52571>), αναφερθήκαμε στα προβλήματα που δημιουργεί η εξάρτηση από το Διαδίκτυο και ο σχετικός ρόλος που μπορεί να παίξει η υγιής ενοριακή ζωή στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Συνεχίζουμε σήμερα με τη θεώρηση των ψευδών ταυτοτήτων που μπορούν να εμφανιστούν κατά τη χρήση του Διαδικτύου και το (νέο) ρόλο που καλείται να αναλάβει ο ιερέας στις καινοφανείς αυτές περιπτώσεις.

Η αλόγιστη χρήση του διαδικτύου αφήνει τον χρήστη του ηλεκτρονικού υπολογιστή έκθετο σε ένα περιβάλλον κινδύνων, τους οποίους αυτός δεν μπορεί να αξιολογήσει. Το πρόβλημα ξεκινάει από το γεγονός ότι η διαδικτυακή επικοινωνία διεξάγεται μέσα από τη διαμόρφωση ψεύτικων ταυτοτήτων. Η δυνατότητα που προσδίδει το διαδίκτυο στους χρήστες του να αποποιηθούν την πραγματική τους ταυτότητα και να υιοθετήσουν μία νέα με ψεύτικα χαρακτηριστικά, φαντάζει ελκυστική για τους πάντα περίεργους νέους. Αυτοί συν τοις άλλοις διέρχονται την εφηβική τους ηλικία, που τους ωθεί στην συστηματική ανίχνευση και

αποκωδικοποίηση των κάθε λογής σημάτων που εκπέμπει το κοινωνικό τους περιβάλλον προκειμένου να οικοδομήσουν το «ατομικό τους εγώ».

Η διαδικασία αυτή σύντομα προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του εθισμού. Οι χρήστες που επιθυμούν να επικοινωνήσουν δημιουργούν κατ' αρχήν μία νέα ταυτότητα. «Η ταυτότητα αυτή πρέπει κατ' αρχήν να έχει όνομα. Το πρώτο και προφανές στοιχείο στη διαδικασία κατασκευής μίας ταυτότητας είναι η επιλογή του ονόματος. Μέρος της διαδικασίας εγγραφής είναι η επιλογή ενός ονόματος η ψευδώνυμου που θα εμφανίζεται στην οθόνη κάθε φορά που κάποιος μιλά. Η συμβουλή μάλιστα προς τους χρήστες είναι να διαλέγουν ονόματα που δεν αποκαλύπτουν τις προσωπικές τους πληροφορίες. Τα ονόματα μετατρέπονται σε διακριτικά σύμβολα, ξεχωριστά για κάθε άτομο που θέλει να αναγνωρίζεται εύκολα και γρήγορα. Στην συνέχεια το όνομα πρέπει να αποκτήσει χαρακτήρα, δηλαδή αφού ονοματίσεις το χαρακτήρα πρέπει να τον περιγράψεις, να του προσδώσεις χαρακτηριστικά, τόσο εξωτερικά όσο και συμπεριφορικά, για να βοηθήσεις την επικοινωνία σου με άλλους ανθρώπους με τους οποίους θα συνευρεθείς στο ίδιο MUD.

Η ύπαρξη ενός χαρακτήρα και οι ρόλοι των άλλων που συνευρίσκονται μαζί του είναι μέρος της δομής του εικονικού χώρου. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον ελευθερίας και αυτοκαθορισμού, όλοι διασφαλίζουν το δικαίωμα στη ψευδαίσθηση. Ο καθένας μπορεί να ισχυριστεί πως είναι μάγος σ' ένα κάστρο η πλοηγός σ' έναν αστερισμό. Οι ίδιοι οι ρόλοι προσφέρουν στους ανθρώπους νέα επίπεδα, στα οποία δοκιμάζουν, εξασκούν τις νέες τους ταυτότητες, ενώ με την σειρά τους οι νέες

ταυτότητες που δημιουργούνται επιβεβαιώνουν την πραγματικότητα του σεναρίου. Επίσης, δεν λείπουν και ακραίες, κατακριτέες συμπεριφορές. Επειδή ο κόσμος στα εικονικά περιβάλλοντα δεν διαφέρει τόσο πολύ από τον «πραγματικό» κόσμο, συμπεριφορές υβριστικές και προσβλητικές δεν είναι σπάνιες» [1].

Οι αναστολές των ανθρώπων αίρονται στο διαδίκτυο και συμπεριφέρονται διαφορετικά απ' ό,τι στην πραγματικότητα, προβάλλοντας διαφορετικές ταυτότητες [2]. Ο υπερβολικός βομβαρδισμός με πληροφορίες και οι κακοπροαίρετοι και επιτήδριοι «μπλόγκερς» караδοκούν για να μεταδώσουν πληροφορίες και ειδήσεις που εκείνοι επιλέγουν, με κίνδυνο τη χειραγώγηση ανυποψίαστων και αθώων πολιτών, και ειδικά των νέων [3].

Βέβαια με την εξέλιξη του διαδικτύου και τη δυνατότητα ανάρτησης φωτογραφιών, video και παρακολούθησης μέσω κάμερας το διαδίκτυο μετατράπηκε από χώρο επικοινωνίας ασώματων υποκειμένων σε χώρο πρώτης γνωριμίας ανθρώπων, που σκοπεύουν να αναπτύξουν σχέσεις και στην πραγματική, εκτός του διαδικτύου ζωής. Ακόμα όμως και τότε, η έλλειψη πλαισίου αλληλεπίδρασης, η έλλειψη ελέγχου της αλληλεπίδρασης από τους συμμετέχοντες και η έλλειψη δέσμευσης στη σχέση που χαρακτηρίζει την «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία επιδρούν στον τρόπο με τον οποίο οι έφηβοι χρήστες παρουσιάζουν τον εαυτό τους.

Αφού λοιπόν ο ποιμένας είναι εντεταλμένος να επισυνάγει τα λογικά πρόβατα του Χριστού, τα οποία ο ίδιος ο Χριστός του έχει εμπιστευτεί να τα περιφρουρεί και να τα διαφυλάσσει εντός της ποιμνής της Εκκλησίας [4], τότε αυτός δεν μπορεί παρά να τα ακολουθεί σε κάθε επικίνδυνη αναζήτησή τους, η οποία μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την παραπάνω προοπτική. Αν η ενασχόληση των νέων με το διαδίκτυο εγκυμονεί όλους τους παραπάνω κινδύνους, που μπορούν να καταστούν μοιραίοι τόσο στην διαδικασία της οικοδόμησης μίας υγιούς προσωπικότητας, όσο και στην ευρύτερη εξέλιξη της πνευματικότητας και της χριστιανικής αυτοσυνειδησίας τους, τότε η ποιμαντική μέριμνα του ποιμένα οφείλει να αναδειχθεί σε ουσιαστικό παράγοντα προσανατολισμού της πνευματικής τους ζωής.

Καθίσταται αυταπόδεικτο πως ο εθισμός των νέων στην αλόγιστη και η αδιάκριτη χρήση του διαδικτύου αυξάνει θεαματικά την έκθεσή τους σε όλους τους παραπάνω κινδύνους. Όσο περισσότερο αναζητούν, τόσο περισσότερο είναι πιθανό να χαθούν σε έναν απίστευτο κυκεώνα, σε έναν αχανή, ανεξέλεγκτο και ανήθικο πολλές φορές χώρο και άρα τόσο περισσότερο αυξάνεται ο κίνδυνος να εξαπατηθούν, να παρασυρθούν, η να πέσουν θύματα παραπληροφόρησης, προπαγάνδας, απειλών η εκβιασμών από διάφορους επιτήδειους. Όσο περισσότερο «σερφάρουν», τόσο περισσότερο «αιχμαλωτίζονται». Αρκετές φορές η

«αιχμαλωσία» αυτή προσλαμβάνει θρησκευτικό περιεχόμενο. Διενεργείται από επικίνδυνες παραθρησκευτικές ομάδες ή αιρέσεις αμφιβόλου προελεύσεως που αποσκοπούν να παραπληροφορήσουν τους όποιους χρήστες του διαδικτύου και να τους αποπροσανατολίσουν θέτοντας σε κίνδυνο ακόμα και την ίδια τους τη ζωή. Οι νέοι παγιδεύονται αρκετές ώρες την ημέρα σε περίεργες διαδικτυακές κοινότητες, τα ηγετικά μέλη των οποίων επιδίδονται σε μία προσπάθεια να διαφωτίσουν τους νέους και να τους καθοδηγήσουν στην αλήθεια, της οποίας μάλιστα αυτοαναγορεύονται αυθεντικοί εκφραστές.

Ως έμπειρος χειραγωγός των πνευματικών του παιδιών, ο ιερέας οφείλει να συνδράμει έγκαιρα και έγκυρα στην αντιμετώπιση όλων εκείνων των κινδύνων που απειλούν να ακυρώσουν την πνευματική ωρίμανσή τους ως μετόχους της βασιλείας του Θεού αλλά και του κόσμου τούτου. Έχει χρέος να αναλάβει όλες εκείνες τις απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου να διατηρήσει ή να επαναφέρει, ως «καλός ποιμήν» τα πρόβατα του Χριστού στη μάνδρα της Εκκλησίας. Καλείται να επιδείξει σπουδή και φροντίδα προς σωτηρία και ευεξία του ποιμνίου αυτού. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι το ποιμαντικό έργο επιτελείται «πολυμερώς, πολυτρόπως και πάντως» [5], ο ποιμήν έχει ποιμαντική ευθύνη να επιστρατεύσει και να εφαρμόσει όλους εκείνους τους τρόπους με τους οποίους θα επιτύχει να προστατεύσει τους νέους από τις επικίνδυνες διαδικτυακές περιπλανήσεις τους.

* * *

Όλο αυτό το παιχνίδι των ψεύτικων ταυτοτήτων αναμφισβήτητα προσβάλλει την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, αφού θέτει σε κίνδυνο την δημοσιοποίηση και διακίνηση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων του ατόμου. Αρχεία με οπτικοακουστικό περιεχόμενο, κατάλληλα επεξεργασμένα, αποκαλύπτουν πτυχές της αυστηρώς προσωπικής ζωής του ατόμου και διακινούνται ανεξέλεγκτα μεταξύ των χρηστών του διαδικτύου, ακόμα και εν αγνοία των προσώπων στα οποία αφορούν. Το πρόβλημα προσλαμβάνει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις όταν αφορά νέους ανθρώπους, οι οποίοι διάγουν μία ευαίσθητη ηλικία της ζωής τους.

Σεβασμός και προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σημαίνει σεβασμό και προστασία της μοναδικότητας του κάθε ανθρώπου. Κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός από τον άλλο και η διαφορετικότητά του αυτή είναι άξια σεβασμού και προστασίας. Η έκθεση της προσωπικής ζωής του ατόμου με στόχο τον έλεγχο, τη διαπόμπευση και γελοιοποίησή του συνιστά ευθεία ισοπέδωση της ελευθερίας του ανθρώπινου προσώπου. Όταν συμβαίνει αυτό, το άτομο «αστυνομεύεται», παρακολουθείται και περιορίζεται.

Κι όμως ο Χριστός διακήρυξε με έμφαση την ελευθερία του ανθρώπου και κάλεσε

μόνο όποιον θέλει, να απαρνηθεί τον εαυτό του και να τον ακολουθήσει [6]. Και ενώ γίνεται παραδεκτό και από νομικούς κύκλους και καταγράφεται σε νομικά κείμενα πως «δεν υπάρχει ελευθερία στο να βρίζεις κάποιον μέσω του διαδικτύου, να προσβάλλεις τα προσωπικά του δεδομένα, να τον εξαπατάς ή να προσβάλλεις το δικαίωμα στην πνευματική του ιδιοκτησία» [7] και αναγνωρίζεται πως «υπάρχει πρόβλημα επίσης όταν διαδίδεται μία πληροφορία σε blog που αφορά στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή ενός προσώπου, χωρίς τη συγκατάθεσή του και χωρίς το πρόσωπο αυτό να αποτελεί πρόσωπο της δημοσιότητας εκ της ιδιότητάς του ή λόγω περιστάσεων»[8], όλοι μας γινόμαστε μάρτυρες της καθημερινής διαδικτυακής παραβίασης των παραπάνω ελευθεριών του προσώπου.

Με δεδομένο ότι η Εκκλησία υπερασπίζεται κατηγορηματικά το αυτεξούσιο του ανθρώπου, το οποίο απορρέει κατ' ευθείαν από τη κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού δημιουργία του, ο ποιμήν οφείλει να έρχεται αντιμέτωπος με κάθε πνευματική δύναμη που αμφισβητεί ή καταργεί την ελευθερία του ανθρώπινου προσώπου.

[1] Φραγκουλίδου Φ., *όπ. παρ.*, σσ. 42-43.

[2] Suler J., «The Online Disinhibition Effect», *Cyberpsychology and Behavior* 7, 2004, σσ. 321-326.

[3] Ρουμελιώτου Μ., «Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης: Η Σύγχρονη Συμμετοχική Δημοκρατία των Νέων Τεχνολογιών», http://www.academia.edu/1639955/M_, σσ. 10-11.

[4] Σταυρόπουλος Α., *Επιστήμη και Τέχνη της Ποιμαντικής*, Αθήνα 1997, σσ. 38-39.

[5] Εβρ. α'1.

[6] Μκ η' 34

[7] Μαντζούφας Π., «Ελευθερία Έκφρασης και Διαδίκτυο», *Ένεκεν*, 2009, σ. 29 επ. .

[8] *Όπ. παρ.*

<http://bit.ly/16ileck>